

«ҚАЗАҚША САЙРА-2014»

Рахымжан Отарбаев

Әңгімелер жинағы (қазақ және орыс тілінде)

ПЕРІШТЕЛЕР ҰЙЫҚТАМАЙДЫ

Электрондық оқулық

Рахимжан Отарбаев

Сборник рассказов (на казахском и русском языках)

АНГЕЛЫ НЕ СПЯТ

Электронная книга

Қазақстанда кеңінен танымал прозашы, драматург Рахымжан Отарбаевтың әңгімелер жинағын біріктіретін «Періштелер ұйықтамайды» кітабы Академик З.Қабдолов атындағы қордың (әдеби-тарихи мәдени «Алшы» қорымен серіктестік негізінде) атыраулық жазушылардың электрондық кітапханасын екі тілде қалыптастырудағы кезекті үлесі болып табылады.

Бастапқыда кітаптың түпнұсқалық мәтіні қазақ тілінде жазылып, барлық шығармаларды жазушы, ақын, Бекет Қарашин (он сегіз әңгіме) және аудармашы Қалиолла Байменов тәржімалаған (соңғы он әңгіме)

Осылайша, кітаптың барлық мәтінін лексикалық білім аспектісін орындауға қабілетті біртұтас көркем сөздік-аудармашы қызметінде деуге болады. Яғни, мазмұн екі тілге аударылып, мәтінің түпнұсқасы іспетті кіріктірілген интерактивті сөздіктің қызметін атқарады, сондай-ақ, жинақты оқу кезінде онлайн режимінде орыс тілінен қазақ тіліне және керісінше аударма жасауға мүмкіндік береді.

Кітап үлгісі электрондық кітаптарды пайдаланушылар арасында бүкіл әлемде кеңінен таралған iPad және Android тұғырнамаларымен біріктірілген, яғни олар электрондық әдебиеттің барлық дерлік ридерлер типін тұтынушыларға қолжетімді етуге мүмкіндік жасайды.

Жинақ тізбектеу арқылы жалпы қолжетімді әдеби серверлерде, танымал ақпараттық және әлеуметтік желілерде, Қабдолов қорының сайтында, жобаның арнаулы сайтында, сондай-ақ серіктестердің, жазушылар одағы мен әдеби клубтардың электрондық пошталарына жіберу арқылы таратылады. Кітапты жүктеп алу тегін.

Аталған кітап Академик З.Қабдолов атындағы қордың «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014» жобасы бойынша «Теңізшевройл» ЖШС-нің қаржылай демеушілігі негізінде шығарылған. Ол қазақ тілін үйренуге ынталы көпшілік оқырманға арналған.

Редакциялық алқа:

Бас редактор - Бекет Қарашин;

Редакторлар – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин;

аудармашылар – Б. Қарашин, Қ.Байменов;

Құрастырушы - Бекет Қарашин

Кітапты беттеуші және дизайнер – И. Борзых

Книга «Ангелы не спят», представляющая собой сборник рассказов широко известного в Казахстане прозаика и драматурга Рахимжана Отарбаева, является очередным вкладом фонда им. академика Кабдолова (в партнёрстве с Литературно-историческим культурным фондом «Алшы») в формирование уникальной электронной библиотеки атырауских писателей на двух языках.

Оригинальный текст книги был изначально казахским. Все произведения претерпели процесс перевода в исполнении писателя и поэта Бекета Карашина (восемнадцать рассказов) и переводчика Калиоллы Бейменова (десять последних рассказов)

Таким образом, весь текст книги представляет собой единый художественный словарь-переводчик, способный выполнять образовательный аспект. То есть содержание лексически адекватно дублируется на двух языках, представляя собой как текст оригинала, так и встроенный интерактивный словарь, который позволяет в процессе чтения в он-лайн режиме получить перевод с русского на казахский, и наоборот.

Формат книги совмещается с наиболее распространенными среди пользователей электронных книг во всём мире платформами iPad и Android, что делает ее доступной пользователям практически всех типов ридеров электронной литературы.

Сборник распространяется посредством выкладки на общедоступных литературных серверах, в популярных информационных и социальных сетях, на сайте фонда Кабдолова, специализированном сайте проекта, а также многочисленных рассылок по электронным адресам партнёров, писательских союзов и литературных клубов. Скачивание книги бесплатное.

Книга издана на инвестиционные средства ТОО ТШО по проекту фонда имени академика Зейноллы Кабдолова «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014». Она предназначена для широкого круга читателей и масс, заинтересованных изучить казахский язык.

Редакционная коллегия:

Главный редактор - Бекет Карашин,

Редакторы – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин (Москва)

Переводчики - Б. Карашин и К. Байменов;

составитель – Б. Карашин,

Верстальщик и дизайнер – Ирина Борзых

Отарбаев Рахымжан - 19/10/1956 жылы Атырау облысы, Құрманғазы ауданында туған.

1977 жылы Орал педагогикалық институтын бітірген. Әр жылдарда «Орал өңірі» газетінде тілші, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, Қазақ телерадиокомитетінде редактор, «Қазақ әдебиеті» газетінде, «Жалын» альманахында бөлім меңгерушісі, Қырғызстанда Қазақстан елшілігінің аттасесі, Маңғыстау облыстық телерадио компаниясының төрағасы, Атырау облыстық драма театрының директоры, ҚР Президенті Әкімшілігінде сектор меңгерушісі қызметтерінде болған. Астанадағы Ұлттық академиялық кітапхананың Бас директоры болып істеген.

Шығармашылығы:

Жазушының әр жылдары «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Аспандағы ақ көбелектер, Біздің ауылдың амазонкалары, Айна-ғұмыр, «Отверженный мир» атты прозалық жинақтары және таңдамалы шығармаларының 2 томдығы жарық көрген. Қытайдың «Ұлттар» баспасынан қытай, қазақ тілінде 2 томдығы, Ресейдің «Художественная литература» баспасынан орыс тілінде бір томдығы және «Проводник судьбы» жинағы жарық көрген. Жекелеген шығармала-

РАХИМЖАН ОТАРБАЕВ

Отарбаев Рахимжан - родился 19/10/ 1956 года в Курмангазинском районе Атырауской области.

В 1977 году окончил Уральский педагогич. институт. В разные годы работал корреспондентом в газете «Орал өңірі», учителем казахского языка и литературы, редактором в казахском комитете телерадио, в газете «Қазақ әдебиеті», заведующим отдела в альманахе «Жалын», атташе посольства Казахстана в Киргизии, Председателем компании радио-телевидение Мангистауской области, директором театра драмы Атырауской области, заведующим сектора Администрации Президента РК, Генеральным директором национальной академической библиотеки.

Творчество:

В разные годы были опубликованы его прозаические сборники: «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Отверженный мир» и 2 тома избранных произведений. Издательство «Ұлттар» в Китае выпустило двухтомник на казахском языке, издательство «Художественная литература» в России выпустило однотомник на русском, а также сборник «Проводник судьбы». Отдельные произведения издавались на итальянском, английском, французском языках. В изда-

ры итальян түрік, ағылшын, француз тілдерінде басылған. «Каир» баспасынан «Соғыстың соңғы бомбасы» деген атпен 1 томдығы араб тілінде жарияланды. Көптеген пьесалары республикалық және шетел театрларында сахналанған.

Атақтары:

Махамбет сыйлығының лауреаты, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, халықаралық Шыңғыс Айтматов сыйлығының лауреаты, халықаралық «Академик Зейнолла Қабдолов марапатының» иегері, «Парасат» орденінің иегері, «Атырау қаласының құрметті азаматы»

тельстве «Каир» была издана книга «Последняя бомба войны». Множество Пьес Рахимжана Отарбаева было поставлено республиканскими и зарубежными театрами.

Награды и звания:

Лауреат премии имени Махамбета, лауреат Международной премии имени Чингиза Айтматова, Заслуженный деятель РК, обладатель международной награды им. Академика З. Кабдолова, Обладатель ордена «Парасат», «Почётный гражданин города Атырау».

ЖАСЫРЫНБАҚ

*Ақылдыға қайғы алдырсам деп едім,
Ақымақты ойландырсам деп едім.
Жұмекен*

Осы жұртта ес бар ма, өзі?

Таң торғайы шырылдағанда басталған қаңқу қара қарға қанатын жайып, қонар ұясына қайыра ұшқанда қиқуға ұласып, айналаң арқасы бар бақсыдай зікір салып арпалысады да жатады.

Берместің пұлын, көрместің көзін сұраған өңшең қайыршы қайдан ғана қаптап жүр осы? Жан-жағыңды желді күнгі қараша үйдің іргесіндей ұйтқытады кеп...

Әйтпесе, заманында көздемей лақтырған таяғы аспандағы Айға барып қадалатын Бастық солардың гөй-гөйінен бұғынып, мекемесінен торғай адым аттап басуға зар болды деген не сұмдық?!

Ертеңді-кеш қос қолын қайырып әкеліп құйрықтың үстіне салып, ерсілі-қарсылы сенделеді де кетеді. Төсті жалаңаштап тұрып талай қағы-

ПРЯТКИ

*В скорбь хотел я ввергнуть мудреца,
вынудить к раздумьям глупца.
Жумекен Нажмеденов*

Вообще, этот народ в своем уме?

Шум, гвалт и крики, родившиеся с пением жаворонка, затем распространившиеся черным вороном, расправившим крылья, продолжившись его крикливо-каркающим полетом при возвращении в гнездовье, суетливо кружатся вокруг тебя, как шумные песни и танцы шамана при камлании.

Откуда появились и заполонили все нищие, просящие денег? Милостыню жаждущие от жадных и жмотов? Вихрем кружатся вокруг тебя, как пыльный ветер вокруг лачуги.

Иначе, чем ужасом, разве можно объяснить то, что Начальник, который мог в свое время, не прицеливаясь, бросить палку, непременно втыкающуюся в Луну на небе, избегая скандалов и ссор, не может ступить и воробьиного шагу из своего учреждения.

Сложив руки на ягодицах, с утра до вечера, пока не уйдет, ходит по кабинету взад и вперед. Бесчисленные друзья-приятели, с которыми братались,

стырған, сілекей алысқан есепсіз дос-жаран қырдан-қырға сырғып қашқан сағымдай із-түзсіз жоғалған. Етке өткізетін бордақының малындай өріп жүретін өңшең ірің майы үстінде сен тұр мен атайын орынбасар атаулысы қайда қазір?

Айтқаныңды ләппайлап естіп, аяңшыл аттай бүлкіл қағатын бейшаралардың дені бұл басқарған ұжымның төбесіне қорғасын бұлт төніп-төніп бергенде мұның керегіне жараған.

Банкроттың аты ауызға алына бастағанда пәле-жәленің үйірімен үш тоғызын солардың екі-үшеуінің мойнына қиып салып, баспасөзде қаққанда қанын, соққанда сөлін алдырып, мұхиттың арғы жағалауын жайлаған Мю-Тю-Хюмен ауыз жаласқан сыбайлас жемқор дегізіп, ұяты молдау бірі инфарктан өліп, алаяқтау әлгісі көршілес қалың орманына қарай құйрығын түріп қашып орнын сипатпай кеткен.

Жыртыс аңдыған кемпірдей жыртып, мұның есігін бір сығалап кетпесе ішкендері бойына жұқпайтын басқарма, бөлім бастықтарының барынан жоғы. Тақасы қисайған өңшең иіс алмас.

Мұндайда бас бағып, жан шақыратын орны – атақырдай кабинетімен еншілес қалы кілемі көлдей боп төселіп жатқан, мамық креслоға бөккен демалыс бөлмесі.

Оңашада өзімен-өзі аунап-қунап, кейде қунап-аунап алады. Бәрі жүйкеге түскен, жүрекке батқан зіл батпан салмақтан ғой.

Сүрленген сары ала қазының екі-үш дөңгелегін көмекейлетіп жіберіп, терлеп-тепшіп, таңдайда білінген жабысқақ шөлді көк шәймен басып... Есік баққан түймедей қызы түскір тамызып берген күрең жорға коньякты, е, онда да елу грамм... Осы түймедей қыздан-ақ дүниенің рахатын көрді.

– Түгеншеевич, – дейді бірде алтын тұтқалы емен есікті еппен ашып, көзін аударып-төңкеріп. Осы тұқымы көбейгірдің көзінің аласы жоқ шығар, бұған тек қарасы мен қарашығын көрсетеді.

ударяясь голыми грудями, обменивались слюнями, испарились без следа, словно миражи, стремительно убегающие от бархана к бархану. Где все услужливые суетливые заместители, словно откормленные на убой?

Человечки, безоговорочно исполняющие приказы, словно мелкой рысью семенящие лошадки, пригодились ему тогда, когда над его учреждением сгустились свинцовые тучи.

Когда только-только заговорили о банкротстве, девятьсот девяносто девять недостаточ-неурядиц из тысячи, целиком взвалив на плечи двух-трех сослуживцев, выпуская, кровь в прессе, выжимая, сок под прессом, довел одного до обвинения в коррупционном соучастии с заокеанскими Мю-Тю-Хю, другого, более совестливого, – до смерти от инфаркта, третьего, более пронырливого, заставил, заметая следы, сбежать в сторону густого соседнего леса.

Лучше нет, чем есть, начальнички, заведующие отделом, похожие на старух, с прищуром ищущих рвань, страдающих несварением желудка оттого, что, хотя бы раз в день, не заглядывали в его кабинет. Сплошь шавки с истоптанными наискось каблуками.

Место, где можно от всего этого отдохнуть, набраться сил – смежная с огромным кабинетом комната, с постеленным величиной с озеро бардовым ковром, наполненная мягкими креслами.

Наедине он то кувыркается, то валяется. Все это от тягот, напрягающих нервы, стругающих сердце.

Заложив на язык два-три кружочка пестрого коричнево-желтого казы*, пыхтя-потя, утоляя жажду липкого небә зеленым чаем, пропустил пятьдесят грамм темно-коричневого коньяка, на капанного секретаршей-пуговкой. Именно эта пуговка дает ему в этой жизни отдушину.

- Түгеншеевич, – обращается к нему, приоткрывая дубовую дверь с золотой ручкой, игриво вращая глазами. У этой, да размножится ее род, как видно, нет пестроты в глазах, лишь бездонная чернота, да черный зрачок.

– Шетелдік фирма сырттағы шуды ішке естіртпей-
тін керемет аспап әкеліпті. Даладағы қаптаған ел-
дің айқайын ести-ести қан қысымыңыз көтеріліп,
кейде қос құлағыңызды мақтамен тығындап алып
мәңгіріп, түн, манаурап отырсыз.

Сол азаптан сізді демде құтқарады. Өзіңізді-өзіңіз
аясаңызшы. Керексіз ғой...

-Далада бомба гүрс беріп үсті үстіне жарылса
білінер, тфә-тфә, беті аулақ, одан басқасы енді
жым-жырт. Дауласа ма, жауласа ма, бәрібір. Жан
тыныштығын білмесе шетел бола ма? Жым-жы-
рт!

И-и, қарашығым-ай! Үйдегі туған қатыныңнан
бетер мәпелеп, қызылды-жасылды көбелектей
боп ұшып-қонып жүргені сол.

Дегенмен ербиген екі құлақ пен бір-бір қызыл тіл-
ді бас-басына жекешелендіріп алған бұл пәтуасыз
қазақ не деп тантымайды?

Өріп танитыны арызды қардай боратып, піспек-
теп қоймаған соң, бұдан он шақты ай бұрын таза
костюмін сыпырып шешіп, ат арқасына қонғалы
қылғындырып келе жатқан галстугін атып ұрып,
мандай сызығын қалыңдатып, қабырғасын қайы-
стырып, бұғана сүйегін майыстырып елімен жүз-
десуге шыққан.

Оңашада кәнігі әртістердей айна бетінде әр-
лім-берлім дайындық жасап ойқастаған. Сөзімді:

– Халқым, – деп бастасам қалай болар деп бипаз-
дап көріп еді, екі буыннан тұратын жәдігер мұның
аузынан түскенде ойнақтап, салмағын жоғалтып
алды.

– Елім-жұртым, – деген еміреніп, ол да қалтасы
қағылған, тауы шағылған көпшіліктің көңілін
жібіткендей ем-дәріге айналмады.

Әзірге бойынан киесі қашпаған осы үш атаудың
бірін айта сала, беторамалмен көзімді жөпелдеме
сүртіп, кемсендеп жіберсем деп ойлауы мұң екен,
әйелі ұл тапқаннан бетер қуанды.

Апырмай, ескі аруақтар жар болып, қос қол-

- Иностранная фирма поставляет сейчас отличное
звукоизоляционное оборудование. Слушая шум
и крики толпы с улицы, иногда закупорив ватой
уши, сидите с повышенным давлением в полуоб-
морочном состоянии.

Оно избавит вас от этих мук. Пожалейте самого
себя. Нужны же еще...

- Только когда снаружи взорвется, тьфу, тьфу, не
приведи Господь, одна за другой бомбы, возмож-
но, будет и слышно. А в остальное время – тишь,
да гладь. Хоть споры, хоть раздоры, все нипочем.
Тишь, да гладь!

Э-э, зрачок моих глаз, порхает бабочкой, ухажи-
вая более усердно, чем дома родная жена.

Все-таки, что только не вытворяют эти веролом-
ные казахи, приватизировавшие по два торчащих
уха и по одному острому языку?

Коль скоро знающие буквы, начали, не переста-
вая, как снежный буран, строчить жалобы, меся-
цев десять назад он, сняв свой дорогой костюм,
отшвырнув галстук, душивший его с начала его
карьеры, напустив строгие морщины на лоб и со-
чувствующий вид на мимику, выпятив ключицу,
решил встретиться с народом.

Как заправский артист, прохаживаясь перед зер-
калом, так и смяк, стал готовиться наедине с со-
бой.

- Мой народ, – если я начну так, – подумав, он
попробовал щеголем изобразить это, но словосо-
четание из двух элементов, зашатавшись, потеряв
устойчивость и весомость, рухнуло.

- Мои соотечественники-соратники, – пытался
придать голосу ласку, но и это не могло стать па-
нацией для смягчения настроения обнищавших и
униженных масс.

А если, высказав сразу все эти три обращения,
еще не потерявшие свою значимость, да тут же,
выпустив слезу из глаз, приложить платок к ним,
могут же подумать, что человек сопереживает и
тоскует? Обрадовался, более чем жена родила
ему сына.

Вот бы древние духи предков, став стеной, под-

тықтан демеп, осы жолы өңшең қызыл көз пәле-
лердің уысынан құтылсам, тағысын тағы...

Текшелеген байлығын қайда өткізерге білмей дал
боп жүрген шетелдік инвестор қаңғып келіп қа-
лып...

Мұнай бағасы аяқ астынан аспандап кетіп...

Тым құрығанда үлкен аварияға кезігіп...

Жанын аузына тістеп алып қашар бір айла табы-
лар.

Қарақұрым ел зәуде бір жылт беретін, көбінесе
теледидардың әйнегінен көсілетін өркешсіз нар-
дай Бастығын көргенде, Бастығын емес-ау, оның
үстіндегі арық сиырдың әукесіндей олпы-солпы
жұмыс комбинезонын көргенде гу-у етіп бір ба-
сылды.

Сынық жүзін, сырт киімінің сұрқын танып, бұ
пақырдың да өзімізден айырмасы аз екен-ау де-
гендей, шатынаған көздер, әлем-тапырық жүздер,
іркес-тіркес көкпарланып-шоқпарланғандар сәл-
пәл жұм-сарған.

Айна алдында жасаған мәнеріне бағып:

– Аяулы халқым, – дей беріп қалтасынан көлдей
орамал алып кемсеңдеп, көзін уқалаған, кірпігі-
не шық ілінбепті. Ол үшін де ішкі дүниең езіліп,
көңілің жасып, жүйке біткенің түгелдей босауы
керек шығар.

Қап, әттең, білсеші! Шырадай жанып, түбінде
ұялы сайтан бұғып жатқан жанарын екі-үш мәрте
сипап өтіп, бұдан да қайран болмаған соң, ора-
малды қорағаштай мұрынға түсірді.

Қорқ еткізіп еді, е, табылды, суағардың пайдасын
сонда молынан бір көрген.

– Бір терінің ішінде бірге толармыз, қоса солар-
мыз, ең бастысы, жеті мүшеміздің амандығын
тілейік, – деп тап бір жетінші қабаттан құлап,

держали с двух сторон, избавив и на этот раз от
хватки красноглазых дьяволов, а там, там видно
будет...

Прибудут иностранные инвесторы, не знающие,
куда вложить накопленные богатства...

Цены на нефть взлетят неожиданно...

На худой конец, нагрянут форс-мажорные обсто-
ятельства...

Сбежит, унося в зубах свою душу, уловка всегда
найдется.

Широкие массы, в предвкушении увидеть На-
чальника, изредка появляющегося перед глазами,
большей частью вальяжно, как нар, мелькающего
на экранах телевидения, увидев не Начальника, а
его рабочий комбинезон, нелепо висящий на нем,
как подшейные складки худой коровы, долго гуде-
ли, а потом затихли.

Увидев скромный вид, узнав форму верхней одеж-
ды, словно подумав, что этот несчастный мало,
чем отличается от них, рассерженные взгляды,
перекошенные лица, назойливые и занозливые
смутьяны-буяны немного смягчились.

Призвав заготовленную перед зеркалом фразу и
манеру:

- Дорогой мой народ, – обратился к ним плакси-
во и, вынув огромный платок, вытер им глаза. На
ресницах не было ни единой росинки. Для этого,
наверное, надо было, внутренне размякнув, напу-
стив унылое настроение, расслабить полностью
все нервы.

Жаль, если бы знал! Горя, как лучина, два-три
раза погладив лицо, глубоко скрывающее гнездо-
вье спрятавшегося шайтана, но поскольку из это-
го ничего не вышло, поднес платок к носу, похо-
жему на дубину.

Высморкавшись, обрадовался: наконец-то, полез-
ным оказался и этот источник влаги.

- В общей коже мы множимся, вместе в ней увя-
нем, самое главное, пожелаем, друг другу здоро-
вья, – воспрянул он, как будто упав с седьмого

ғайып ерен қырық шілтеннің күшімен тірі қалған жандай жөңкіді.

– Менің де күйім күй емес, ағайын! Өздерің үшін тоқым жастанып, толағай бастанып... Банкрот деген жеті басты жалмауызбен жекпе-жек жағаласып...

Бұл жалғанда ауыздан шыққан ыстық лептің буын-буынына түсіп, талма жерден ұратын күдіретіне жетер не бар?

Аштықтан бұралған бір топ жас қатын сықсыңдап көзіне жас шақырды.

Кемиек кемпір:

– Қайтсін-ай, енді?! – деп уһілеп, бүктетіліп қалған белін су бүріккен қайыстай әреңдеп жатып жазды.

– Дұрыс айтасың, қарағым, бір жағадан бас, бір жеңнен қол...

– Бір балақтан бұт та шығарайық онда, – деп күйектей сақалына түкірген шал топ ішінен тұсаулы аттай бұған шапшысын.

– Зейнетақымды тап! Табасың қазір, зэнталақ!

Алжыған қақпас-ай! Төсегін қалың салып, пеш түбінде Алладан иман тілеп көсіліп жатпай, басын оқжыландай қайқаңдатуын.

Өзіне туралап атылғалы тұрған мына оқжыланның уын тағы бір жолы қайтармаққа ұмсынған бастық қатты қақырынып қалып орамалды оңтайлай бергенде, оң қолының ортан терегінде тұрған қорқордың басындай алтын жүзік, оның ортасын ойып қонған көгілдір жаһұт күнмен шағылысып, алаөкпе елдің көзін жалт-жұлт, жалт-жұлт қарықтырсын.

Мынау алтынның буы, пейіш тасы – жаһұттың көгілдір нұры қуқыл тартқан өңдерді суық сәулесімен аймалап, эзәзілдей арбады.

Абырой да асау ат сынды, туласа – жығады. Жыққаны емей немене, өң мен түстің ортасында

этажа, остался жив благодаря невидимой силе сорока силачей.

– И мое положение неблагополучно, родные. Ради вас, как говорится, спал на потнике, изголовьем избрав ссохшиеся кости. Бился один на один с ненасытным семиголовым драконом под именем «Банкрот»...

Разве есть более сильное средство превращения лжи в истину, чем горячее дыхание слов, теплом проникнув в суставы, бьющее в уязвимое место?

Группа женщин, заморенных голодом, жалостливо прослезилась.

Старуха с обвисшей челюстью со словами «что теперь поделаешь», ахая, еле-еле выпрямив согнувшуюся спину, словно опрысканную водой сыромятину, проговорила:

– Правильно, светик, говоришь, из одного воротника голова, из одного рукава рука.

- Тогда вытащим из одной штанины и ногу с ляжковой, – взвизгнул из толпы, оплевывая свою бороду, какой-то старик, словно стреноженный конь, ринувшийся к нему.

– Выплати пенсию! Сейчас найдешь, негодяй!

Ну и пустоголовый маразматик! Вместо того чтобы, постелив мягкую постель, лежать у печки, прося Аллаха о милости, нет же, как змея-стрела, пытается вонзить свое жало.

Потеряв надежду еще раз отразить яд этой стрелы-змеи, готовой выстрелить в него, Начальник, сильно кашлянув, только потянулся, было к готовому платку, как золотой перстень на его среднем пальце, величиной с головку курительной трубки и голубой бриллиант в его оправе, отражаясь на солнце, ослепили вспышками глаза рассердившихся людей.

Блеск этого золота, яркий свет чудесного камня, с налетом бледноватых оттенков, лаская холодным отблеском, околдовывали, как коварство.

И гордыня его была укрощена, как строптивая лошадь, встанет на дыбы – повалят. Как же не по-

аңта-рылысып қалғандар алма-кезек ес жиысып, су иесі Сүлейменнің сиқырлы жүзігінің бойында әрбірінің бұйырмысты нәпақасы, бала-шағасының көз жасы жатқанын сезіп, ой-хой, дауыл күнгі қарағайдай теңселіп, шайқалыссын.

Иегі пешке кепкен байпақтың басындай бір антұрған шешеннің ұлттық биін билегендей құтырынып...

– Ұлттық валютамыз Баксбайдың тоқалына айналып кетті.

– Абай атам здашқа да жарамай қалды!

– Құнсыз теңгеге көжеден көп әкімнің бірінің басын салмай ма... Ұлыны қорлатпай!

– Тексіз жерден би шықты, текті жерден құл шықты!

– Үкімет «давай, бала тап!» дейді. Қап арқалатқаны аздай.

– Зауыт, фабриктен түтін ұшпайды!

– Жезөкшелік жайлады

– Аштан өле ме? Қызметке тұрған жалғыз мүшесі сол болса...

Сол сапар байсыз қатынның өзіне мың қой айдатамын деп жалынып жатып он күнге мұрсат сұрап, тұзға сиіп ант беріп, ауыздығымен алысқан елді әупірімнің күшімен зорға таратқан.

...Кеңқолтықтау әкенің, кеңбалақтау шешенің мойнына бұршақ сап жүріп сұрап алған жалғыз-тын.

Бағулы-қағулы, батпандай бауырсақты баудай түсіретін құрбыластарымен қосылып ала жаздай жалаң аяғына көктің нәлі жұғып, күстеніп, ләңгі теуіп, қозы-лақ қайырып, тай жарыстыратын.

валят, если оставшиеся рыться посередине между явью и наваждением, в свою очередь, собравшись с мыслями, почувствовав, что в сплаве и цене таинственного перстня властелина воды Сулеймена заключены недоедание каждого из них, налиты слезы детей и внуков, начнут, словно сосна в ветряную погоду, раскачиваясь, трещать и скрипеть.

Какой-то вероломный оратор, похожий на изгибы носков высушенных на печке валенок начал взбешенно мутить толпу...

- Наша национальная валюта превратилась в незаконную жену Бакс-бая*.

-Даже для сдачи не годится уже на тенге портрет дедушки Абая!

- Почему бы не рисовать на обесцвеченном тенге головы акимов, которых больше, чем пшеница в каше, чем глумиться над великим человеком!

- Из неблагородных корней выросли правители, из благородных – родились рабы!

- Правительство говорит: «Давай детей рожай, хоть впадай в грешки». Как будто мало того, что на всех навьючили мешки.

- С заводов и фабрик даже дым не вылетает!

- Процветает проституция!

- А что, с голодудохнуть? Если на работу берут только этот орган...

Во время этой встречи, обещая даже вдовам выделить отару овец из тысячи голов, умоляя дать ему десятидневный срок, клятвенно мочась на соль,* с величайшим трудом утихомирив и распустил народ, вырывающийся из узд....

... Он был единственным ребенком у великодушного отца и широкоподолой матери, носивших на шее шерстяные веревки для привязывания ягнят, тем самым выпросивших его у Всевышнего.

Приглаженный и ухоженный, сытый и мытый, все лето вместе с ровесниками бегал босиком по траве, мозоля ноги, играя в лянги*, гоняя ягнят и козлят, устраивая, скачки жеребят.

Десе де, көзіне түсе беретін шөкімдей кекілі бар, жиегі ақжемделген кішкене тақиясын төбесінен тастамайтын сары баланың бойына Тәңірім өзгеде жоқ ерекше қасиет дарытқан.

Малы өрістен қайтып, майдақоңыр самалмен әр ошақтың түтіні билеп, бейжай жататын ауылдың жүгірмек атаулысы кешқұрым жиналып, жасырынбақ ойнар-ды.

Иә, бір теректің басынан үріккен мың торғай құсап бет-бетімен безіп жоғалып, бас сыяр жерін сауғалайтын, соңынан шүрегейдей бір бала қызылсирақ боп сабылып іздейтін кәдімгі жасырынбақ.

Алдымен аңдамай қолға түсіп қалғандары суырдай шақылдап таптырмай жатқан қуларға тілек қосып, «көкек» дегенде шық, «бүркіт» десек бұқ десіп, аттанға айқай үстеп, кешкі ауылды басына көтеріп, азан-қазан ететін.

Өзі соншама сүйіп ойнайтын ойын үстінде қазіргі құзырлы Бастық-бала тығылған жерінен ғұмыры таптырып көрмеген.

Қораның түкпірі, пішеннің қуысы, ескі сандықтың іші, төңкерілген қазанның асты, қарлығаштың ұясы, тышқанның іні, нақ бір жер жұтып кеткендей табаныңнан таусыл, жата қалып жалын, әкеле-көкеле – елесін байқатпас.

Мұның қайда барып бас бағарын қорғасын құйған сақа беріп сұрағандар да айттыра алмаған.

...Суағарға барып былғанып шыққан орамал кепкелі он күн емес, ой-дөй, он айға таяды.

Бұл да қарап жатпай, аттай шауып, атандай желіп дүниенің төрт бұрышын түгендеп, алақанын кең жайып, бірақ оған тышатын тірі қарға таппай тұралап оралған.

Ашынған ел аштық жариялап, еңселі орданы қоршап, саржамбас боп жатысы анау. Өңшең қырсық шалғандар аузына тамызған суды алмай, кері түкіріп тастайды дейді.

Тұзға емес, шаптырып мұзға сисең де, бұ күнде

Но все же, светлолицему мальчику, с челкой, постоянно ниспадающей на глаза, не расстающемуся с маленькой окаймленной узорами тюбетейкой, было даровано свыше особая, никому не присущая способность.

После возвращения скота с пастбища, все непоседы суетливого аула, из каждого очага под воздействием легкого ветра выпускающего танцующий дым, собравшись вечером, играли в прятки.

Да, да, обычные прятки, когда разбегаются, кто куда, исчезают, кто где, ищут любую щелку, словно вспугнутые с дерева тысячи воробьев и взмылено ищущий их, сбитый с ног какой-либо малый.

Нечаянно обнаружившие себя игроки, стуча, как сурки, подсказывая надежно спрятавшимся хитрецам: «закукую, появишься, крикну «беркут!», схоронись», – добавляя к крикам гам, поднимая вечерний аул на дыбы, ставили все с ног на голову.

Во время этой своей любимой игры тогдашний мальчик, а нынешний Начальник, прятался так, что его никогда не находили.

Ниша в хлеву, выемка в стогу, чрево старого сундука, днище перевернутого казана, гнездо ласточки, мышинная нора, точно его проглотила земля, хоть истопчи подошву, умоляй лежа, пускай ласкай, не обнаружит и призрака своего.

Даже те, кто предлагал залитый свинцом биток асыка* в обмен на подсказку, где он прячется, не могли добиться никакого результата.

...С тех пор, как высох замаранный носовой платок, прошло не десять дней, о-го-го, а целых десять месяцев.

Да и он, не отлеживаясь, скача, как конь, рыская, как атан*, широко протянув ладони, обошел четыре стороны света, но не найдя и помета ворона, вернулся обратно.

Озлобленный люд, объявив голодовку, обложив высокую цитадель, лежит вон пролежню. Особо упрямые особы, говорят, не принимая закапанную в рот воду, выплевывают ее обратно.

Не на соль мочись, хоть струей на лед, разве

сөзіңе иланатын жұрт қалды ма?

Соңғы сенім жоғалған, ақырғы шыдам үзілген сол сәске түсте көзінің қарашығын ғана көрсететін түймедей қыз Бастығының кабинетіне өз етегін өзі шапалап теуіп, еңтігіп кірген.

– Түгеншеевич! Халық ішке лап қойды!
Жым-жырт.

– Түгеншеевич! Қолымызға түскенді түгелдей құртамыз дейді.

Жым-жырт.

– Түгеншеевич!..

Есі ауып, алақ-жұлақ қаққан түймедей қыз атақырдай кабинетті, қалы кілемге, мамық креслоға көмілген демалыс бөлмесін жанталаса тінткілеген. Әлгінде ғана өркешсіз нардай шөгіп, ыңыранып отырған Бастығы зым-зия.

Қызыл ағаштан қиып жасалған өңшең сүйегі текті жиһаз атаулының астан-кестенін шығарып түгел ақтарған. Көкке ұшты десең, терезе анау, атқан оқ өтпес. Жерге сіңді десең, емен паркетті еден мынау, сыңар ине шаншуға саңылау таптырмас.

Қайда? Қайда кеткен, Құдайым-ау?

Жапандағы жалғыз құтқарушысы сол еді ғой.

Дәліздегі алқын-жұлқын жүгіріс пен қиқудан шыбын жаны шыжғырылған қыз сасып, бұрышта елеусіздеу тұрған бәкене шкафтың есігін ашқан.

Сұмдық!

Сұмдық болғанда да, қазақы ауызға сыяр жай сұмдық емес. Шкафтың ішінде... көзіне түсе беретін шөкімдей кекілі, төбесінде жиегі ақжемделген кішкене тақиясы бар сары бала бұғып отырды.

– Түгеншеевич!..

остался на сегодняшний день, верующий словам люд?

В этот полдень, когда пропала последняя вера, лопнуло крайнее терпение, в кабинет своего начальника, приподнимая подол, запыхавшись, вбежала девушка-пуговка.

- Тугеншеевич! Народ хлынул внутрь!
Тишина.

- Тугеншеевич! Говорят, будут громить все, что попадется.

Тишина.

- Тугеншеевич!

Сбитая с толку, растерявшаяся девушка-пуговка впопыхах стала обыскивать огромный кабинет и комнату отдыха, утопающую в бордовых коврах и мягких креслах. Начальник, только что усевшийся и лениво потягивающийся, как нар, исчез без следа.

Перерыла все предметы мебели, полностью сделанной из дорогого красного дерева. Сказать, улетел на небо, – пуленепробиваемое окно закрыто. Сказать, провалился сквозь землю, – паркетные полы целы, нет даже щели, куда можно просунуть иголку.

Где? Куда делся, боже мой!?!

Единственным покровителем в её странствии по миру был он.

Запыхавшись и измучившись от беготни и многоголосых криков, опешившая и изжарившая нежную душу девушка, открыла незаметно стоявший в углу низенький шкафчик.

Ужас!

Еще такой ужас, что просто так этот ужас не может вместиться в уста казаха. В шкафу... в маленькой окаймленной узорами тюбетейке, с челкой, ниспадающей на глаза, сидел светлолицый мальчик.

- Тугеншеевич!?!

– Т-с-с! Дура! Айқайлама! Мен жасырынбақ ойнап жүрмін. Жап есікті!

* * *

Осы жұртта ес бар ма, өзі?

- Т-с-с! Дура! Не кричи! Я в прятки играю. Дверь закрой!

* * *

Вообще, этот народ в своем уме?

Примечания:

- **Казы** – конское мясо, набитое в кишки, типа колбасы.
- **Асык** – костяшка овцы, соединяющая голень с бедром, для игры в кости.
- **Бакс-бай** – от слова «баксы», т.е. доллары.
- **Мочась на соль** – идиома: вид клятвы
- **Лянгы** – игровой инвентарь, типа волана, – кусочек кожи с шерстью, к которому пришивается свинец. Играют, подбивая ногами, применяя различные приемы
- **Атан** – холощенный верблюд

